

واکاوی مأموریت‌های امنیتی پلیس از نگاه اجتماعی (با تأکید بر طرح ارتقای امنیت اجتماعی پلیس)

حسین یوسف‌وند^۱؛ علی رحیمی^۲

چکیده

زمینه و هدف: طرحی انتظامی با عنوان «طرح ارتقای امنیت اجتماعی» توسط پلیس از ده سال گذشته تا کنون به صورت مستمر در حال اجراست. این طرح به دلیل گستردگی در سطح کشور؛ باید و نبایدهای فراوانی در سطح جامعه ایجاد و همچنان مورد توجه همگان است. هدف این تحقیق ارزیابی امنیتی عملکرد پلیس در اجرای طرح ارتقای امنیت اجتماعی از دیدگاه شهروندان در سه سطح میزان اطلاع، میزان موافقت و میزان تأثیر است.

روش پژوهش: تحقیق حاضر از نظر هدف «کاربردی» و از نظر ماهیت «توصیفی - پیمایشی» است. جامعه آماری، مجموعه افراد بالای ۱۵ سال خانوارهای معمولی ساکن شهر تهران و حجم نمونه تحقیق ۳۵۶ نفر است که با بهره‌گیری از فرمول کوکران محاسبه گردیده است. روش نمونه‌گیری، خوشه‌ای چند مرحله‌ای و ابزار سنجش پرسش‌نامه است. داده‌های جمع‌آوری شده با توجه به نوع داده و سطح سنجش آن ترتیبی است که با بهره‌گیری از آزمون رتبه‌ای فریدمن در فضای SPSS مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفته‌اند.

یافته‌ها و نتیجه‌گیری: یافته‌های این تحقیق نشان می‌دهد که تفاوت معناداری بین سه متغیر اطلاع‌رسانی، موافقت و تأثیرگذاری طرح ارتقای امنیت اجتماعی از نظر شهروندان وجود دارد. شهروندان بیشترین موافقت را با طرح ارتقای امنیت اجتماعی و کمترین اطلاع را از طرح مزبور دارند. در بین ۹ گویه مربوط به طرح ارتقای امنیت اجتماعی طرح جمع‌آوری اراذل و اوباش با بیشترین موافقت و تأثیر اجرای طرح در برخورد با افراد با پوشش نامناسب با حداقل میزان تأثیر قابل مشاهده است. به موازات نتایج پژوهش پیشنهادهایی شامل بهره‌گیری بیشتر معاونت اجتماعی نیروی انتظامی از وسایل ارتباط جمعی به خصوص شبکه‌های صدا و سیما، تهیه برنامه‌های تبلیغاتی و... با هدف تشریح ابعاد و مقاصد طرح، قبل و حین اجرای طرح، استمرار طرح ارتقای امنیت پلیس در سال‌های آتی توسط نیروی انتظامی و ضرورت انجام یک کار علمی - تبیینی مرتبط با طرح ارتقاء؛ ارائه گردیده است.

کلیدواژه‌ها: ارتقای امنیت، امنیت، امنیت اجتماعی، شهروندان.

۱. نویسنده مسئول: دانشجوی دکتری جامعه‌شناسی و مدرس دانشگاه علوم انتظامی (beydagh1357@gmail.com).

۲. دانشجوی دکتری جامعه‌شناسی دانشگاه آزاد تهران مرکز و مدرس دانشگاه علوم انتظامی (rahimi.pmy@gmail.com).

مقدمه

امنیت اجتماعی، از جمله دغدغه‌های دولت‌ها و سیستم‌های امنیتی و جزء جدانشدنی راهبردها و برنامه‌های کشورداری است. به همین دلیل، اقدام‌های زیادی درباره روش‌ها و راهکارهای توسعه احساس امنیت، چه از نظر مطالعاتی و چه از نظر اجرایی شده است. احساس ناامنی، از مهم‌ترین دغدغه‌های جوامع معاصر، به‌ویژه در کشورهای پیشرفته است. تحقیقات مربوط به امنیت و احساس امنیت اجتماعی در سنوات گذشته در داخل کشور نشان از مسئله‌مند بودن موضوع دارد به طوری که در بسیاری از تحقیقات مرتبط به امنیت اجتماعی بسیاری از شهروندان داشتن احساس ناامنی را مطرح و خواستار اقدام مسئولان در راستای مرتفع کردن این موضوع در جامعه را دارند. در برخی دوره‌ها وجود شاخص‌های ناامنی آسیب‌رسان به روابط اجتماعی جنبه عمومی و گسترده‌تری به خود گرفته و همین موضوع مسئولان امنیتی کشور را به تکاپو انداخته تا برای رفع مشکل چاره‌ای بیندیشند.

بر اساس ماده ۳ قانون ناجا، هدف از تشکیل این نیرو استقرار نظم و امنیت، تأمین آسایش عمومی و فردی، نگهبانی و پاسداری از دستاوردهای انقلاب اسلامی در چارچوب این قانون در قلمروی جمهوری اسلامی است. نیروی انتظامی از سال ۱۳۸۴ و در پی سنجش نظرات شهروندان که آشکار ساخت چند عامل عمده و مهم «امنیت و آسایش فردی و اجتماعی» آنان را دستخوش اختلال ساخته (الیاسی، ۱۳۸۷: ۹)، طرحی انتظامی و مستمر با لحاظ نظر کارشناسان تدوین و تاکنون نیز اجراء کرده است هدف این طرح مقابله با انواع کجروی‌ها، آسیب‌ها و جرائم اجتماعی و از جمله مقابله با بدحجابی، جمع‌آوری اراذل و اوباش و جمع‌آوری معتادان پُرخطر است. این طرح

به دلیل گستردگی و حساسیتی که در سطح کشور داشته است، همواره مورد توجه همگان اعم از نخبگان و عامه مردم قرار گرفته و نظرات مختلفی اعم از مثبت و یا منفی از بدو آغاز طرح تا به امروز در مجامع علمی و دانشگاهی، مطبوعات، رسانه‌ها و در سطح جامعه عنوان گردیده است. حال با گذشت بیش از چند سال از اجرای طرح این سؤال مطرح است که شهروندان تا چه اندازه طرح ارتقای امنیت اجتماعی پلیس را مفید و مؤثر می‌دانند و آیا ادامه و یا عدم ادامه آن را خواستار هستند. این تحقیق با همین هدف صورت پذیرفته است و تلاش دارد تا مشخص کند شهروندان چه میزان از طرح ارتقای امنیت اجتماعی مطلع، موافق و آن را تا چه میزان مؤثر در کنترل آسیب‌های اجتماعی می‌دانند.

آنچه که مهم است اینکه تهدیدها و آسیب‌پذیری، ویژگی ذاتی بحران‌های امنیتی است و آینده‌نگری و هشداردهی در خصوص بروز تهدیدها و آسیب‌پذیری‌ها، قلب فرایندهای سازمان‌های امنیتی - انتظامی است، به این معنا که هرچه پیش‌بینی‌ها به سمت هشداردهی دقیق‌تر و حرفه‌ای‌تر حرکت کنند، به همان میزان، امکان عینیت یافتن غافل‌گیری‌ها کاهش می‌یابد و از فراوانی و شدت تهدیدهای ضدامنیتی کاسته می‌شود و این مهم از طریق تبیین نقش هشداردهی و کارکردهای آن ممکن است (قدیمی و دیگران، ۱۳۹۹).

از طرفی نقش سرمایه اجتماعی در تأمین امنیت اجتماعی و احساس ایمنی چه از جهت جلوگیری از بروز ناهنجاری‌ها و انواع جرائم اجتماعی و در کنار آن از جهت زمینه‌سازی مشارکت مثبت و فعال فرد در زندگی اجتماعی، از راه تأثیرگذاری ارزش‌ها و هنجارهای اجتماعی در چگونگی رفتار افراد اعمال می‌شود (حسینی و دیگران، ۱۳۹۹).

با توجه به موارد گفته شده به نظر می‌رسد که سنجش طرح ارتقای امنیت اجتماعی پلیس و شناخت کاستی‌های آن باید به عنوان یک برنامه مستمر مدنظر مدیران ناجا و مجریان باشد؛ بنابراین محقق به دنبال پاسخ‌گویی به سؤال اصلی تحقیق (دیدگاه

شهروندان تهرانی نسبت به عملکرد پلیس در طرح ارتقای امنیت اجتماعی پلیس پایتخت چیست) است.

مبانی نظری

«امنیت» از حیث لغوی معادل سکوریتی^۱ و «الامن» و «الامان» است. در زبان فارسی به «ایمن شدن»، «در امان بودن» و «بی بیمی» تعریف شده است (معین، ۱۳۷۵؛ به نقل از افتخاری، ۱۳۹۲) و به این ترتیب موضوع کار دستگاه‌های نظامی و انتظامی قرار گرفته است که از آنها به «امنیه» (همان) تعبیر می‌شود. در زبان عربی مشتقات متفاوتی از آن ارائه شده که بر محور معنایی «اطمینان»، «در امان بودن»، «ضمانت و محافظت»، «حمایت» و «مورد اعتماد و اطمینان» (سیاح، ۱۳۷۱؛ المنجد، ۱۳۶۳ به نقل از افتخاری ۱۳۹۲) قرار دارند. «امنیت»، بنیادی‌ترین نیاز هر جامعه و مهم‌ترین عامل برای دوام زندگی اجتماعی به شمار می‌رود و از این رو از گذشته‌های دور، مورد توجه صاحب نظران و نظریه‌پردازان بوده است (قربان‌پور و قربانپور، ۱۳۹۷).

رویکرد سلبی امنیت^۲: در رویکرد امنیت سلبی جنبه سلبی دارد و با نبود عامل دیگری به نام تهدید تعریف می‌شود شاخصه بارز آن تاکید بر بعد نظامی در مقام تحلیل وضعیت امنیتی است. این گفتمان به اقتضای ماهیتش طیف متنوعی از صاحب‌نظران را در بر می‌گیرد برخی از آنها بر عامل نظامی و برخی بر ابعاد اقتصادی، دانش و غیره... تاکید می‌نمایند (مجیدا و آقامحمدی، ۱۳۹۸).

رویکرد ایجابی امنیت^۳: گفتمان امنیت ایجابی که در پی نقد گفتمان امنیت سلبی پا به عرصه وجود می‌گذارد، امنیت به نبود تهدید تعریف نمی‌شود بلکه افزون بر نبود تهدید، وجود شرایط مطلوب برای تحقق هدف‌ها و خواست‌های جمعی نیز مدنظر است؛ مهم‌ترین مدعای کاربردی امنیت ایجابی آن است که «نبود تهدید، شرط لازم برای امنیت‌سازی است؛ اما شرط کافی نیست». درک این گزاره نیازمند توجه به اصول مبنايي ذیل است:

1. Security
2. Negative security discourse
3. Positive security discourse

گزاره نخست: در صورت وجود تهدید، امنیت در مخاطره است.

گزاره دوم: در صورت نبود تهدید، امنیت تأمین است.

مولار و امنیت اجتماعی: «مولار» بحث خود در باب امنیت اجتماعی را با شرح اشکال متفاوت امنیت آغاز می‌کند. او معتقد است امنیت در سه شکل ملی، اجتماعی و انسانی وجود دارد که سؤال به پاسخ اساسی امنیت برای چه کسی یا به بیان دیگر هدف مرجع امنیت، در هر یک از این اشکال متفاوت است و به تناسب تفاوت در مراجع امنیت، تهدیدها نیز متفاوت خواهند بود. منظور مولار از امنیت ملی حفظ مردم یک کشور در مقابل خطرات فیزیکی یک کشور دیگر و در معنای وسیع‌تر حفظ منافع گوناگون دولت حاکم، در برابر نبود تهدید نسب به ارزش‌های اساسی آن کشور است.

مولار مرجع امنیت انسانی را فرد دانسته و آن را زمانی تحقق یافتنی می‌داند که انسان‌ها خود را از تهدیدهایی چون بیماری، خشونت مجرمانه، فجایع طبیعی، نابودی، آزادی‌های مدنی، تنزل رتبه، تحقیر در انظار عمومی و... آزاد و ایمن حس کنند؛ بنابراین اکثر تهدیدهایی که متوجه افراد است ناشی از این حقیقت است که آنها در محیط انسانی به‌سر می‌برند و این محیط موجب انواع فشارهای غیرقابل اجتناب است که فقط تعلق به گروه‌های خاصی چون مرفه، نخبه و... ندارد؛ بدین جهت امنیت انسانی در پی تحقق امنیت در مقابل تهدیدهایی مطرح گردید که موجودیت فرد را به مخاطره می‌اندازد.

بوزان و امنیت اجتماعی: باری بوزان برای نخستین بار اصطلاح امنیت اجتماعی را در کتاب مردم، دولت‌ها و هراس^۱ به کار برد (روی، ۱۹۶۶؛ افتخاری، ۱۳۸۲). امنیت اجتماعی از نگاه بوزان به قابلیت الگوهای سستی زبان، فرهنگ، مذهب، هویت و عرف ملی مربوط است (بوزان، ۱۳۸۷: ۳۴). بوزان با تأکید بر حفظ عناصر اصلی جامعه، تحقق شرایط امن و بدون خطر را برای جامعه میسر می‌داند.

بوزان امنیت اجتماعی را تنها یکی از ابعاد پنج بعدی مقوله امنیت در نظر آورده. دیگر بخش‌های این رویکرد از نظر وی عبارت‌اند از: امنیت نظامی، سیاسی، اقتصادی و زیست محیطی.

1. Buzan, Barry (1991) People, states and fear.

بوزان بحث خود را با بیان ارگانیک نرفته در این تئوری آغاز می‌کند و معتقد است امنیت اجتماعی به مقابله با خطراتی می‌پردازد که به صورت نیروی بالقوه یا بالفعل هویت افراد جامعه را تهدید می‌کند. امنیت اجتماعی از نظر بوزان به حفظ مجموعه ویژگی‌هایی ارجاع دارد که بر مبنای آن خودشان را به عنوان عضو یک گروه اجتماعی قلمداد می‌کنند؛ به بیان دیگر، مربوط به جنبه‌هایی از زندگی فرد می‌شود که هویت اجتماعی او را سامان می‌بخشد (بوزان و ویور، ۱۹۹۷؛ به نقل از نویدنیا، ۱۳۸۲)؛ یعنی حوزه‌ای از حیات اجتماع که فرد خود را به ضمیر «ما» متعلق و منتسب می‌داند و در برابر آن احساس تعهد و تکلیف می‌کند. مثل ما ایرانیان، ما مسلمانان، ما اعراب، ما زنان و غیره... (نویدنیا، ۱۳۸۲: ۶۵).

طرح ارتقای امنیت اجتماعی: نیروی انتظامی از سال ۱۳۷۵ و در پی سنجش نظرات شهروندان که آشکار ساخت چند عامل عمده و مهم «امنیت و آسایش فردی و اجتماعی» آنان را دستخوش اختلال ساخته (الیاسی، ۱۳۸۷: ۹)، طرحی انتظامی و مستمر به لحاظ نظر کارشناسان تدوین و تاکنون نیز اجراء کرده است؛ این طرح که به منظور مبارزه با مظاهر علنی فساد و تأمین امنیت اجراء گردیده است شامل مقابله با اراذل و اوباش، جمع‌آوری معتادان پُرخطر و مقابله با بدحجابی است که جملگی تحت عنوان طرح ارتقای امنیت اجتماعی شناخته می‌شوند.

اراذل و اوباش: اراذل جمع رذل و به معنای پست‌تر، فرومایه‌تر و زبون‌تر است (عمید، ۱۳۶۰ به نقل از خراسانی، ۱۳۸۹) و در اصطلاح به کسی گفته می‌شود که دارای صفات زشت، مدموم و ناپسندی مانند شرب‌خمر، منافی عفت، انحراف جنسی، اخلاقی، رباخواری، سرقت و فسق و فجور باشد (همان).

اوباش جمع کلمه «ویش»، یعنی جماعتی از مردم در هم آمیخته (از هرگونه جماعتی) همچنین افراد ولگرد، بی‌سر و پا و ناکسان و زبونان و فرومایگان گفته می‌شود. از نظر نیروی انتظامی اراذل و اوباش کسانی هستند که افزون بر ایجاد مزاحمت‌های مکرر برای شهروندان و اعمال خشونت علیه آنان، سابقه زیادی در تجاوز به عنف، سرقت به عنف، فروش مواد مخدر و زورگیری دارند (الیاسی، ۱۳۸۷: ۸۶).

بدحجابی: کلمهٔ حجاب در فرهنگ عمید به معنای پرده، ستر، نقاب که زنان چهرهٔ خود را با آن می‌پوشانند و روی بند آمده است (عمید، ۱۳۶۹: ۵۰). تحجب به معنای خود را با چادر پوشانیدن، نقاب بر چهره افکندن و حجاب به معنای روپوش، نقاب یا فرم دورین عکاسی آمده است (سیاح، ۱۳۷۱: ۲۹۱).

مصادیق بدحجابی از نظر نیروی انتظامی شامل پوشیدن شلوارهای کوتاه، استفاده از شال‌های کوچک که مو را به‌طور کامل نپوشاند، استفاده از مانتوهای کوتاه و یا خیلی تنگ، آراستن زننده و نمایشگرانهٔ خود و همچنین ولگردی ناموجه و مستمر در خیابان‌هاست.

معتادان پُرخطر: اعتیاد به معنای عادت‌کردن، خوگرفتن و خوگر شدن است (معین، ۱۳۷۷: ۳۰۳) معتادان پُرخطر در طرح ارتقای امنیت اجتماعی کسانی هستند که افزون بر اعتیاد شدید، سابقه ولگردی، ارتکاب جرائم مختلف و ابتلا به بیماری‌های شدید و واگیردار و تکدی‌گری را دارند، این افراد با تردد در معابر عمومی، یا تجمع در اماکن متروکه موجب تکدر ذهن شهروندان و رواج احساس ناامنی در آنان می‌شوند (الیاسی، ۱۳۸۷: ۹۲).

بیشتر تحقیقات صورت گرفته پیرامون طرح ارتقای امنیت اجتماعی پلیس همانند تحقیق حاضر به‌صورت توصیفی بوده و اکثر آنها تأثیر این طرح را بر احساس امنیت اجتماعی و یا اعتماد مردم به پلیس سنجیده‌اند ولی چند مورد کار پژوهشی که بیشترین قربت را با موضوع این تحقیق دارند در ذیل به آنها پرداخته شده است.

یعقوبی (۱۳۸۶) در پایان‌نامه خود با عنوان «بررسی عملکرد طرح ارتقای امنیت اجتماعی (مبارزه با اراذل و اوباش) از دیدگاه مردم شهرستان کرج» که با روش تحلیل کمی و به‌صورت پیمایشی انجام داده، حجم نمونه در این تحقیق ۴۰۰ نفر از شهروندان بالای ۱۸ سال و به‌صورت تصادفی انجام گرفته است. وی پس از انجام تحقیق به این نتیجه رسیده است که طرح ارتقای امنیت اجتماعی پلیس احساس امنیت مردم شهرستان کرج را افزایش داده است و در نهایت رضایتمندی، همکاری و مشارکت مردم را به دنبال داشته است و پلیس در بحث اطلاع‌رسانی به مردم نیز موفق بوده است.

حاجی‌زاده تحقیقی با عنوان بررسی عملکرد پلیس در اجرای طرح ارتقای امنیت اجتماعی با رویکرد مواد مخدر از دیدگاه مدیران دبیرستان‌های پسرانه ناحیه یک آموزش و پرورش شهرستان یزد در سال ۱۳۸۵ انجام؛ این تحقیق با روش تحلیل کمی-توصیفی بوده، حجم نمونه تحقیق ۱۱۴ نفر از مدیران دبیرستان‌های شهرستان یزد و از ابزار پرسش‌نامه به صورت پیمایشی استفاده شده است. محقق در نتایج تحقیق عنوان داشته است که عملکرد پلیس در اجرای طرح ارتقاء از دیدگاه مدیران مثبت بوده و آنها رضایت کافی را از طرح ارتقاء اعلام کرده‌اند.

امیری (۱۳۸۶) در پایان‌نامه خود با عنوان «بررسی اثر بخشی طرح ارتقای امنیت اجتماعی پلیس پیرامون حجاب زنان و دختران (۲۹-۱۵ ساله) شهر ساری» که وی نیز به روش توصیفی و پیمایشی با حجم نمونه ۳۸۲ نفر از بین دانش آموزان و دانشجویان دانشگاه‌های شهر ساری انجام داده است؛ به این نتیجه رسیده است که از دیدگاه پاسخ‌گویان هرچه کنترل بدحجابی زنان از یک طرف و اطلاع‌رسانی پلیس از طرف دیگر مورد اهتمام پلیس قرار گیرد، رضایت آنها از پلیس بیشتر خواهد شد و اثربخشی آن بیشتر خواهد بود.

فاضل (۱۳۸۶) در پژوهشی با عنوان «بررسی میزان احساس امنیت شهروندان منطقه ۲۰ شهرداری تهران» با روشی مشابه روش محققان قبلی؛ پس از اجرای طرح مبارزه با ارادل و اوباش به نتایجی از جمله افزایش رضایتمندی مردم در راستای اجرای طرح رسیده است.

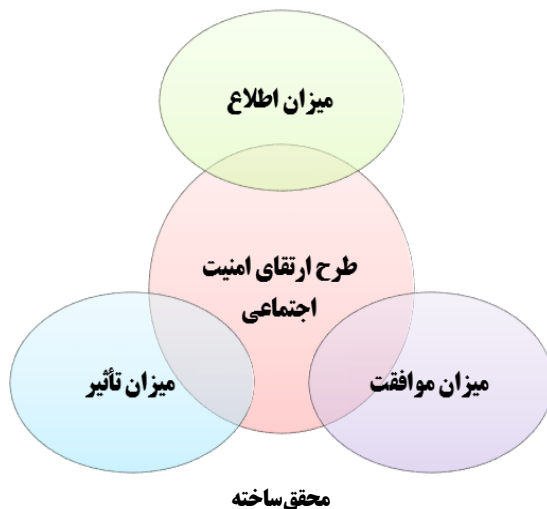
مرکز افکارسنجی امین در سال ۱۳۸۳ تحقیقی با عنوان بررسی میزان احساس امنیت اجتماعی شهروندان خرم‌آبادی انجام داده است، این تحقیق به صورت پیمایشی انجام گرفته است. جامعه آماری این نظرسنجی شامل کلیه افراد بالای ۱۵ سال ساکن شهر خرم‌آباد هستند. حجم نمونه بر اساس جمعیت سال ۱۳۷۵ حدود ۱۰۰ نفر و این تعداد به کمک فرمول کوکران تعیین شده است، تحقیق در دو بخش توصیفی و استنباطی مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفته است.

در این تحقیق برای سنجش میزان امنیت از ۲۴ گویه و برای سنجش میزان احساس امنیت از ۱۳ گویه استفاده شده است؛ در نتایج تحقیق بیشترین میزان جرائم (ناامنی) از نظر پاسخ‌گویان با ۹۳/۵ درصد مربوط به خرید و فروش مواد مخدر بوده است و تصادفات و حوادث رانندگی با ۹۱/۱۵ درصد و همچنین خرید و فروش نوارها و لوح‌های فشرده مبتدل با ۸۹/۲ درصد در رتبه دوم و سوم از نظر پاسخ‌گویان قرار گرفته است. همچنین کمترین میزان جرائم از نظر پاسخ‌گویان با ۹/۱۰ درصد مربوط به اخاذی و زورگیری و ۲۴/۶ درصد مربوط به سرقت‌های مسلحانه بوده است.

در نتایج مربوط به میزان احساس امنیت اجتماعی، بیشترین میزان احساس ناامنی با ۶۴/۲۵ درصد مربوط به تردد خانم‌ها در شب و کمترین میزان احساس ناامنی از نظر پاسخ‌گویان با ۳۳/۹۵ درصد مربوط به خرید مسکن، خودرو از طریق آگهی روزنامه بوده است. در مجموع در این تحقیق میزان امنیت و میزان احساس امنیت اجتماعی از نظر شهروندان در حد زیاد ارزیابی گردیده است.

با توجه به مبانی نظری مطرح شده الگوی مفهومی و فرضیه‌های پژوهش به صورتی که در ادامه آمده، شکل گرفته است.

الگوی مفهومی پژوهش

فرضیه اصلی

تفاوت معناداری بین سه متغیر (اطلاع، موافقت و تأثیرگذاری) در طرح ارتقای امنیت اجتماعی در نظر شهروندان تهرانی وجود دارد.

فرضیه‌های فرعی

- ۱) شهروندان تهرانی اطلاع زیادی از طرح ارتقای امنیت اجتماعی پلیس دارند؛
- ۲) شهروندان تهرانی موافقت زیادی با اجرای طرح ارتقای امنیت اجتماعی پلیس دارند؛
- ۳) شهروندان تهرانی طرح ارتقای امنیت اجتماعی پلیس مؤثر در تأمین امنیت خود می‌دانند.

روش پژوهش

تحقیق حاضر از لحاظ هدف «کاربردی» و از لحاظ ماهیت و روش «توصیفی-پیمایشی» است. برای گردآوری داده‌ها از ابزار پرسش‌نامه استفاده شده است. داده‌های جمع‌آوری شده پس از پردازش در نرم‌افزارهای مرتبط، تحلیل داده‌ها در محیط نرم‌افزار SPSS با بهره‌گیری از آزمون رتبه‌ای فریدمن انجام شده است. از آنجا که واحد تحلیل بر اساس ماهیت مسئله این پژوهش فرد است، واحدهای مشاهده را هر یک از افراد خانوارهای معمولی ساکن در شهر تهران است که سن آنها بالاتر از ۱۵ سال است.

جمعیت آماری این تحقیق، مجموعه افراد بالای ۱۵ ساله خانوارهای معمولی ساکن شهر تهران است. در این تحقیق جمعیت بالای ۱۵ سال شهر تهران و سرشماری سال ۱۳۹۴ معیار عمل بوده است که در نهایت بر اساس فرمول کوکران حجم نمونه ۳۵۶ نفر تعیین گردید. برای نمونه‌گیری نیز از روش نمونه‌گیری خوشه‌ای چند مرحله‌ای استفاده شد. در این روش ابتدا سه منطقه مربوط به شهر تهران انتخاب و سپس در مرحله بعد در هر منطقه، محله‌های مختلف مشخص شده و سپس بر اساس نقشه‌های آماری چند محله انتخاب شده و در نهایت از بین بلوک‌های هر محله، چند بلوک انتخاب شد. در هر یک از بلوک‌ها بعد از مشخص کردن خیابان‌ها و کوچه‌های اصلی و فرعی برای دست یافتن به نمونه‌های معرف، نمونه‌گیری با مراجعه به درب منازل انجام گردید.

سنجش طرح ارتقای امنیت اجتماعی: در این پیمایش طرح ارتقای امنیت اجتماعی در سه سطح میزان اطلاع، میزان موافقت و میزان تأثیر از دیدگاه شهروندان مورد سنجش قرار گرفته است.

جدول گویه‌های برآمده از سه سطح تحقیق

ردیف	گویه
۱	میزان اطلاع از طرح جمع‌آوری اراذل و اوباش
۲	میزان اطلاع از طرح جمع‌آوری معتادان پُرخطری که در معابر عمومی تردد و یا در اماکن متروکه تجمع می‌کنند
۳	میزان اطلاع از طرح برخورد با افراد با پوشش غیراسلامی و نامناسب که در معابر عمومی تردد می‌کنند
۴	میزان موافقت با شیوه برخورد با اراذل و اوباش
۵	میزان موافقت با شیوه برخورد با معتادان پُرخطری که در معابر عمومی تردد و یا در اماکن متروکه تجمع می‌کنند
۶	میزان موافقت با شیوه برخورد با افرادی که با پوشش غیراسلامی و نامناسب در معابر عمومی تردد می‌کنند
۷	میزان مؤثر بودن طرح جمع‌آوری اراذل و اوباش
۸	میزان مؤثر بودن طرح جمع‌آوری معتادان پُرخطری که در معابر عمومی تردد و یا در اماکن متروکه تجمع می‌کنند
۹	میزان مؤثر بودن طرح برخورد با افراد با پوشش غیراسلامی و نامناسب که در معابر عمومی تردد می‌کنند

یافته‌های تحقیق

یافته‌های توصیفی (اطلاعات جمعیت شناختی):

با توجه به نتایج حاصل از آمار توصیفی مشخص شد که حدود ۶۵/۲ درصد از پاسخ‌دهندگان مرد و ۳۴/۸ درصد از پاسخ‌دهندگان نیز زن بوده‌اند. براساس نتایج آزمون ۳/۵ درصد از آزمودنی‌ها ۲۰ تا ۲۵ سال، ۲۱/۳ درصد از آنان بین ۲۵ تا ۳۰ سال، ۵۵/۳ بین ۳۵ تا ۴۵ سال و ۱۹/۸ درصد بالای ۴۵ سال سنوات خدمت دارند. شرکت‌کنندگان با مدرک کارشناسی با ۴۵/۷ درصد بیشترین، دکتری با ۲/۹ درصد کمترین میزان مشارکت را داشته‌اند. از بین شرکت‌کنندگان حدود ۶۰ درصد شاغل و ۴۰ درصد غیرشاغل بوده‌اند.

یافته‌های تحلیلی (استنباطی):

طرح ارتقای امنیت اجتماعی در سه سطح میزان اطلاع، میزان موافقت و میزان تأثیر مورد سنجش قرار گرفت و نتایج کلی این سنجش در جداول ذیل ارائه گردیده است.

جدول نتایج کلی میزان اطلاع شهروندان از طرح ارتقای امنیت اجتماعی

ر	نام طرح	درصد و فراوانی	اصلا اطلاع ندارم	بسیار کم اطلاع دارم	کم اطلاع دارم	زیاد اطلاع دارم	کاملا اطلاع دارم	جمع
۱	طرح جمع‌آوری اراذل و اوباش	درصد	۸/۷	۱۷/۷	۴۳	۱۵/۴	۱۵/۲	۱۰۰٪
		فراوانی	۳۱	۶۳	۱۵۳	۵۴	۳۵۶	
۲	طرح جمع‌آوری و برخورد با معتادان خیابانی	درصد	۸/۷	۱۴/۶	۴۲/۱	۱۶/۶	۱۸/۰	۱۰۰٪
		فراوانی	۳۱	۵۲	۱۵۰	۵۹	۳۵۶	
۳	طرح برخورد با افراد با پوشش غیراسلامی	درصد	۱۱/۰	۱۴/۹	۳۶/۸	۹/۸	۲۷/۵	۱۰۰٪
		فراوانی	۳۹	۵۳	۱۳۱	۳۵	۳۵۶	

جدول نتایج کلی میزان موافقت پاسخ‌گویان با طرح ارتقای امنیت اجتماعی

ر	نام طرح	درصد و فراوانی	اصلا موافقت ندارم	بسیار کم موافقت دارم	کم موافقت دارم	زیاد موافقت دارم	کاملا موافقت دارم	جمع
۱	طرح جمع‌آوری اراذل و اوباش	درصد	۲/۸	۲/۲	۷/۳	۱۴	۷۳/۶	۱۰۰٪
		فراوانی	۱۰	۸	۲۶	۵۰	۲۶۲	
۲	طرح جمع‌آوری و برخورد با معتادان خیابانی	درصد	۳/۴	۱/۱	۹/۶	۱۶	۶۹/۹	۱۰۰٪
		فراوانی	۱۲	۴	۳۴	۵۷	۲۴۹	

۱۰۰	۴۵/۸	۱۸/۵	۱۹/۷	۵/۶	۱۰/۴	درصد	طرح برخورد با افراد با پوشش غیراسلامی	۳
۳۵۶	۱۶۳	۶۶	۷۰	۲۰	۳۷	فراوانی		

جدول نتایج کلی میزان تأثیر طرح ارتقاء از دیدگاه شهروندان

ر	نام طرح	درصد و فراوانی	اصلا مؤثر نمی‌دانم	بسیار کم مؤثر می‌دانم	کم مؤثر می‌دانم	زیاد مؤثر می‌دانم	کاملا مؤثر می‌دانم	جمع
۱	طرح جمع‌آوری اراذل و اوباش	درصد ۹/۶ فراوانی ۳۴	۹/۶	۳۴	۹۶	۸۷	۲۹/۵	۱۰۰ ۳۵۶
	طرح جمع‌آوری و برخورد با معتادان خیابانی	درصد ۷/۳ فراوانی ۲۶	۱۱/۸	۴۲	۱۰۷	۶۱	۳۳/۷	۱۰۰ ۳۵۶
۳	طرح برخورد با افراد با پوشش غیراسلامی	درصد ۱۹/۷ فراوانی ۷۰	۱۳/۲	۴۷	۱۱۰	۴۳	۲۴/۲	۱۰۰ ۳۵۶

بر اساس آزمون رتبه‌ای فریدمن و با در نظر داشتن سؤال و فرضیه تحقیق؛ تحلیل هم در سطح بین متغیرها و هم در سطح درون متغیرها صورت پذیرفت که نتایج در جداول ذیل قابل ملاحظه است

جدول تحلیل آماری فرضیه اصلی

تعداد	درجه آزادی df	Chi-Square	Asymp. Sig.
۳۵۶	۲	۴۵۸/۱۳۵	۰/۰۰۰

در بررسی فرضیه تحقیق بالا فرضیات آماری به صورت زیر قابل ذکر هستند:
 H: تفاوت معناداری بین سه متغیر (اطلاع، موافقت و تأثیر گذاری) در طرح ارتقای امنیت اجتماعی در نظر شهروندان تهرانی وجود ندارد.

H₁: تفاوت معناداری بین سه متغیر (اطلاع، موافقت و تأثیر گذاری) در طرح ارتقای امنیت اجتماعی در نظر شهروندان تهرانی وجود دارد.

با توجه به سطح معنادار $\alpha = 5\% < \text{Asymp.sig} = 0$ و اینکه در آزمون انجام شده عدد sig برابر با ۰/۰۰۰ است و این عدد کمتر از ۰/۰۱ است معنادار بودن آماره آزمون قابل قبول است.

با توجه به sig به دست آمده که ۰/۰۰۰ است، می‌توان نتیجه گرفت که با سطح خطای یک درصد و با اطمینان ۹۹ درصد تفاوت معناداری بین سه موضوع اطلاع، موافقت و تأثیرگذاری اجرای طرح امنیت اجتماعی از نظر شهروندان تهرانی وجود دارد؛ بنابراین فرضیه H₀ رد و فرضیه H₁ مورد تأیید قرار می‌گیرد.

از آنجایی که آزمون فریدمن تک تک گویه‌ها را بررسی و رتبه‌بندی می‌کند؛ این اقدام انجام که نتایج رتبه‌بندی تمامی گویه‌ها و نتیجه کلی بین گروه‌ها به شرح جداول ذیل دسته‌بندی شده است.

جدول نتایج آزمون فریدمن در خصوص ۹ گویه اصلی تحقیق به ترتیب رتبه اخذ شده

رتبه	عنوان	ردیف
۷/۴۶	موافقت - طرح جمع‌آوری اراذل و اوباش M1	۱
۷/۳۸	موافقت - برخورد با معتادان M2	۲
۵/۸۶	موافقت - برخورد با افراد پوشش غیراسلامی M3	۳
۵/۰۷	تأثیر - برخورد با معتادان T2	۴
۴/۹۲	تأثیر - طرح جمع‌آوری اراذل و اوباش T1	۵
۴/۰۲	اطلاع - برخورد با افراد پوشش غیر X3	۶
۳/۶۷	اطلاع - برخورد با معتادان X2	۷
۳/۳۳	اطلاع - طرح جمع‌آوری اراذل و اوباش X1	۸
۳/۳۰	تأثیر - برخورد با افراد پوشش غیر T3	۹

جدول تحلیل آماری فرضیه اصلی برابر آزمون فریدمن در بین گروه‌ها

رتبه	عنوان	ردیف
۲/۷۷	موافقت با طرح ارتقای امنیت اجتماعی	۱
۱/۷۹	تأثیرگذاری طرح ارتقای امنیت اجتماعی	۲
۱/۴۳	اطلاع از طرح ارتقای امنیت اجتماعی	۳

میانگین رتبه‌های اطلاع؛ موافقت و تأثیرگذاری از طرح ارتقای امنیت اجتماعی در شهر تهران در جداول بالا ارائه شده است. براساس نتایج جدول، بیشترین میزان با میانگین رتبه ۲/۷۷ مربوط به موافقت با طرح ارتقای امنیت اجتماعی و در ادامه تأثیرگذاری با میانگین رتبه ۱/۷۹ و اطلاع از اجرای طرح با میانگین رتبه ۱/۴۳ در مرتبه سوم قرار دارد.

در مجموع از دیدگاه شهروندان تهرانی طرح جمع‌آوری اراذل و اوباش دارای بیشترین تأثیر و سپس طرح‌های جمع‌آوری معتادان و برخورد با افراد دارای پوشش نامناسب به ترتیب دارای تأثیر کمتری در جامعه بوده‌اند.

از حیث درصد افراد کاملاً بی‌اطلاع از طرح امنیت اجتماعی، طرح افراد با پوشش غیراسلامی بیشترین درصد و طرح جمع‌آوری اراذل و اوباش کمترین درصد را داشته‌اند، از حیث درصد افراد کاملاً مخالف طرح امنیت اجتماعی، طرح برخورد با پوشش غیراسلامی بیشترین درصد و طرح برخورد با اراذل کمترین درصد مخالف را داشته‌اند. همچنین از حیث درصد افرادی که اعلام داشته‌اند این طرح هیچ تأثیری نداشته است، طرح برخورد با پوشش غیراسلامی بیشترین درصد و طرح برخورد با معتادان کمترین درصد را داشته‌اند.

بحث و نتیجه‌گیری

با در نظر داشتن نتایج این تحقیق می‌توان گفت اکثر شهروندان تهرانی طرح ارتقای امنیت اجتماعی پلیس را در تأمین امنیت عمومی و اجتماعی خود مؤثر دانسته و موافق اجرای مستمر آن هستند. تعدادی از شهروندانی که دیدگاه مخالفی با اجرای طرح دارند، اقلیت بوده و بسیاری از همین افراد مخالف طرح، اصولاً از طرح ارتقای پلیس

اطلاعی ندارند با این حال آن را مؤثر ندانسته‌اند. این نتایج با بسیاری از تحقیق‌های مورد اشاره در پیشینه تحقیق مطابقت دارد.

نتایج این تحقیق نشان می‌دهد فقط حدود ۳۴/۰۳ درصد شهروندان از طرح ارتقای امنیت اجتماعی پلیس پایتخت یا به صورت کامل اطلاع داشته و یا اطلاع آنان در حد بسیار زیاد است و مابقی شهروندان یا اصلاً از اجرای این طرح اطلاعی نداشته و یا اطلاعات آنان بسیار محدود است. به نظر می‌رسد در راستای معرفی طرح پیش‌گفته، پلیس کمتر از حد متوسط تبلیغات داشته است.

آنچه به عنوان یک نتیجه‌گیری نهایی از این تحقیق قابل ارائه است تأیید کلی طرح توسط شهروندان تهرانی است و برخلاف بسیاری تبلیغات سوء و منتقدانه نسبت به طرح ارتقای امنیت اجتماعی پلیس، شهروندان آن را ضروری و مؤثر در حیات اجتماعی و عمومی خود تلقی می‌کنند که این امر در پاسخ شهروندان به سؤال موافقت آنان با اجرای طرح کاملاً آشکار بوده به نحوی که برابر نتایج به دست آمده ۷۹/۳ از شهروندان موفق اجرای طرح بوده‌اند و در نتیجه‌گیری کلی نیز موافقت با اجرای طرح برابر آزمون انجام شده رتبه اول را کسب کرده است.

پیشنهادها

با توجه به نتایج حاصل از این تحقیق، به منظور بهبود وضعیت و افزایش میزان احساس امنیت شهروندان موارد ذیل پیشنهاد می‌گردد:

۱- نتایج مربوط به سنجش طرح ارتقای امنیت اجتماعی نشان می‌دهد که اکثر شهروندان موافقت خود را با این طرح اعلام کرده‌اند؛ از طرفی تعدادی از پاسخ‌گویان نسبت به تأثیر آن در جامعه رضایت کافی نداشته‌اند؛ بنابراین بهره‌گیری از نظرهای کارشناسان و به‌ویژه توجه به نظرها، پیشنهادها و انتقادهای مردم در نحوه و چگونگی اجرای طرح باید مد نظر پلیس تهران باشد؛

۲- تعداد قابل توجهی از شهروندان تهرانی از طرح ارتقای امنیت اجتماعی پلیس کاملاً بی‌اطلاع بوده‌اند این بدان معناست که اطلاع‌رسانی مناسبی در خصوص اجرای

طرح صورت نگرفته است؛ بنابراین بهره‌گیری بیشتر از وسایل ارتباط جمعی به خصوص شبکه‌های استانی صدا و سیما، تهیه برنامه‌های تبلیغاتی و... با هدف تشریح ابعاد و مقاصد طرح، قبل و حین اجرای طرح باید مدنظر پلیس باشد؛

۳- در مجموع افراد مخالف اجرای طرح ارتقای امنیت اجتماعی در صدی حداقلی بوده؛ بنابراین استمرار طرح ارتقای امنیت پلیس در سال‌های آتی خواسته جدی اکثریت شهروندان تهرانی است که باید مدنظر پلیس باشد؛

۴- گرچه پژوهش‌های تبیینی بیشتر مورد توجه قرار می‌گیرند؛ اما باید توجه داشت که پیش از هر تبیینی، محقق به داده‌های توصیفی نیازمند است. پژوهش توصیفی حاضر از این حیث حائز اهمیت است و پیشنهاد می‌شود سایر پژوهشگران ضمن نقد آن، در قالب یک کار علمی به صورت تبیینی از آن استفاده تا علل و عوامل تغییرهای به وجود آمده مشخص شود.

منابع و مأخذ

- افتخاری و جمعی از نویسندگان (۱۳۸۴)، کنکاشی بر جنبه‌های مختلف امنیت عمومی و پلیس، ناشر دانشگاه علوم انتظامی، چاپ اول.
- بوزان، باری (۱۳۷۸)، مردم؛ دولت‌ها و هراس، ترجمه اصغر افتخاری، ناشر پژوهشکده مطالعات راهبردی، چاپ اول
- بیات، بهرام (۱۳۸۸)، احساس امنیت اجتماعی، چاپ اول، تهران: امیرکبیر.
- تاجران، عزیزالله؛ کلاکی (۱۳۸۸)، «بررسی تأثیر عملکرد پلیس بر احساس امنیت شهروندان تهرانی»، فصلنامه مطالعات مدیریت انتظامی، سال ۴، شماره ۴.
- حسینی، سیدامیر؛ یاسر باقری و هوشمند باقری قره‌بلاغ (۱۳۹۹)؛ «رابطه هوش هیجانی و سرمایه اجتماعی در گرایش به احساس امنیت»؛ فصلنامه مطالعات حفاظت و امنیت انتظامی، سال ۱۵، شماره ۵۶، صص: ۱۲۳-۹۹.
- حسینی، سیدحسین (۱۳۸۶)، «احساس امنیت و مدیریت آن در جامعه»، فصلنامه امنیت، سال ۶، شماره ۱.
- ربانی، رسول و رضا همتی (۱۳۸۷)، «تبیین جامعه‌شناختی ترس از جرم در بین شهروندان زنجان»، مجله جامعه‌شناسی ایران، دوره نهم، شماره ۳ و ۴.
- ساعی، علی (۱۳۸۷)، روش تحقیق در علوم اجتماعی، چاپ دوم، تهران: سمت.
- قدیمی، محمدحسین؛ جواد منزوی برزگی و ابوالفضل جعفرنژاد (۱۳۹۹)، «هشداردهی با رویکرد پیشگیری پیشگیرانه در فرایند سازمان‌های حفاظتی امنیتی»، فصلنامه مطالعات حفاظت و امنیت انتظامی، سال ۱۵، شماره ۵۷، صص: ۵۱-۲۷.
- قربان‌پور، علی و محمد قربان‌پور (۱۳۹۷)، «مفهوم امنیت ملی و نقش قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران در تأمین آن»، جشنواره تالیفات علمی برتر علوم انسانی اسلامی - جایزه ویژه علامه جعفری (ره)، دوره ۱.
- کوئن، بروس (۱۳۷۰)، درآمدی بر جامعه‌شناسی، ترجمه محسن ثلاثی، تهران: نشر فرهنگ معاصر.

کرامتی، مهدی (۱۳۸۴)، «بررسی میزان احساس امنیت اجتماعی شهروندان خرم‌آبادی»، طرح.

کریمایی، علی‌اعظم (۱۳۸۴)، «تأملی در شناخت امنیت اجتماعی»، فصلنامه دانش انتظامی، شماره ۲۷.

مجیدا، زین‌الدین و داود آقامحمدی (۱۳۹۸)، «امنیت در سیره پیامبر اکرم(ص)»، مطالعات دفاعی استراتژیک، بهار، شماره ۷۵، صص: ۲۱۰-۱۸۳.

مک کین لای، رابرت، دی‌لیتل، ریچارد (۱۳۸۰)، امنیت جهانی: رویکردها و نظریه‌ها، ترجمه اصغر افتخاری، تهران: پژوهشکده مطالعات راهبردی.

نویدنیا، منیژه (۱۳۸۸)، امنیت اجتماعی، نشر پژوهشکده مطالعات راهبردی، چاپ اول.

الیاسی، محمدحسین (۱۳۸۷)، طرح ارتقای امنیت اجتماعی شهروندان، ناشر: فرماندهی انتظامی تهران بزرگ، چاپ اول.

